Paddestoulen

Paddestoulen is n vremd gewas. t Binnen gain bloumen, ook al hebben ze n stengel.
Boetendes zaaien ze heur oet mit sporen. t Binnen ook gain daaier, en toch kin je t vlees eten.
Nee ze heuren bie schimmels thoes en hebben haile netwaarken onder grond baauwd.
Omreden ze gain bloadjes hebben, kinnen ze heur kraacht nait oet t zunlicht hoalen.
Nee ze hoalen heur eten oet aander levende materie. Dat kin op twij menaaier.
Mainsttied leven ze net as minsen soamen mit planten.
n Paddestoul geft boom wotter en krigt sukker weerom. In streken woar grond aarm is, binnen bomen ofhankelk van dizze schimmels.
Mor sums ook nuzzeln ze heur bie n 'broodheer', dij zaik, zwak en mizzelk is, en vreten hom ast woare op. Ze breken din dode resten of en leven van dood holt, old blad of mizze.
Ze schaaiden wotter mit mineroalen en koolzuurgas oet, en dat holdt planten in leven.
Veuraal bie haarstdag roeken je boetendeur n schimmellucht, hail biezunder. En t nuigt ook om paddestoulen te zuiken.

Paddestoulen goan n verband aan mit bomen en planten, en ontstoan oet sporen, dij deur wind aarnswoar hinpoest worden. In sporen zit n pit, dij òf plus, òf min is. As plus en min bie nkander komen, moaken ze n droadje en doaroet gruit n knop, dij n vruchtliggoam moakt. Doar zit weer n vlus omtou.Ook dit liekt weer op n minsenleven. Bie n bepoalde dikte, knapt t vlus en ontstaait der n steel en n houd. t Restant van t vlus is n ring of manchet.
t Vruchtliggoam leeft mor kört, mor in tied zitten der al wel nije sporen in houd. As dij riep binnen, nemt wind ze mit. Sporen zitten sums onder aan houd in ploatjes of lamellen.
Doardeur gruit zo'n houd en zet e oet. Ook binnen der buisjes- en stekelzwammen. Din hangen sporen onder aan houd net of dat ze goatjes moaken. Summege paddestoulen hebben gain houd(op), mor bewoaren heur sporen in n bol. As dij riep is, knapt bol oet nkander.

Noam paddestoul verwiest noar padden of kikkers, en dut denken aan sliemerge dingen.
Elfenbankjes, heksenboter, satansboleet, t binnen noamen dij bie teuvenoars heuren.
En vrouger docht men ook dat duvel der in woonde. Allain heksen konden t verschil zain tussen eetboare en vergiftege paddestoulen.
Bie haarfstdag is t schier om deur t bos te zwalken en paddestoulen te zuiken. Veuraal om te kieken noar ale kleuren en vörms , en om te roeken aan mos, takken en blad.
Mor mit pruiven zol k wel n beetje oppazen.' Eekhoorntjesbrood' heurt hail laif en dij binnen touvalleg wel om op te eten.
Mor mooisten zoas dij rood-mit-widde-stippen (vliegenzwam), binnen t gevoarlekst.
Nou is t de kunst om der achter te komen wat goud of kwoad is.
En ook dat is in n minsenwereld nou persies net zo.

Auteur: Kunny Luchtenberg

Bron: Buiten: 'opruimers in de natuur.'

Inspreker: Margriet Dijk